

پروین اعتصامی

پروین اعتصامی 1906-جی ایل فنورالین 16-دا تبریز شہریندہ ضیالی عایلہسیندہ آنادان اولموشدور. ایبتیدایی و اورتا تحصیلینی خصوصی موعلملردن، تبریزین گؤرکملی ضیالیسی اولان آناسی یوسیف اعتصام اولمولکدن آلمیشدیر. آناسی دؤورونون مشهور شاعیری اولان «شوری» تخلصو میرزہ ابولحسین خانین قیزی ایدی.

پروین ہلہ اوشاق ایکن آتاسیندان عرب، فارس، اینگیلیس، فرانسیز دیلرینی اؤیرنمیشدیر. 1916-جی ایلدہ تہراندکی آمئریکا قیز مکتبہنہ داخیل اولور. مکتبہدہ اؤز چالیشقانلیغی و تواضوکارلیغی ایلہ موعلملرین و طلبہلرین درین حؤرمتمینی قازانان پروین 1924-جو ایلدہ تحصیلینی موققتلہ بیتیریر و بو موناسیبتلہ «قادین و تاریخ» ادلی معروضہ ایلہ چیخیش اندیر.

گنج شاعیرین شعر طبعی و ایستعدادی ادبی مجلسین ایشتیراکچیلارینی حئیران اندیردی.

1934-جو ایلین یون آییندا پروین عمبسی اوغلونا ارہ گئدیر، لاکین ایکی آی یاریمدان سونرا قاییدیب آتاسینین ائوینہ گلیر. بوندان سونرا عؤمرونون آخیرینا قدر ارہ گئتمیر، عالی طبیعتہ و تمیز نفسہ مالیک اولدوغو اوچون شعرلریندہ حیاتیندان شیکایت دہ ائتمیر.

قرئت و ژورنال صحیفہلریندہ تئز-تئز چیخیش اندن پروین اؤز دیوانینی 1935-جی ایلدہ چاپ ائتدیریر. باجیسینین وفاتیندان سونرا پروینین قارداشی ابولفتح اعتصامی 1941-جی ایلدہ دیوانی ایکینجی دفعہ نشر ائتدیریر. پروینین دیوانی اوچونجو نشرینہ گؤرہ، ایران ماعاریف نازیرلیگینین اوچونجو درجہلی نیشانی آلیر. 1954-جو ایلدہ دوردونجو دفعہ، 1962-جی ایلدہ ایسہ بئشینجی دفعہ نشر اولونور.

16 فروردین 1320-جی ایلدہ (1941-جی ایلین مارت آییندا) 35 یاشیندا ایکن وفات اندیر. اونون قبری قوم شہریندہ آناسینین قبری یانیندادیر. شاعیرنین باشداشیندا اوزونون یازدیغی آلتی میسصر اعدان عیبارت تأثیرلی شعر حک اولونموشدور. «نہ گؤردون؟» ردیفلی بو شعرین ترجمہسیلہ آشاغیدا تائیش اولاجاقسینیز.

ترتیب ائنی: میر علی منافی

PƏRVİN XANIM ETİSAMİ

Pərvin xanım Etisami 1906-cı il fevralın 16-da Təbriz şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini xüsusi müəllimlərdən, Təbrizin görkəmli ziyalısı olan atası Yusif Etisamülmükdən almışdır. Anası dövrünün məşhur şairi olan «Şuri» təxəllüslü Mirzə Əbülhüseyn xanın qızı idi.

Pərvin hələ uşaq ikən atasından ərəb, fars, ingilis, fransız dillərini öyrənmişdir. 1916-cı ildə Tehrandakı Amerika qız məktəbinə daxil olur. Məktəbdə öz çalışqanlığı və təvazökarlığı ilə müəllimlərin və tələbələrin dərin hörmətini qazanan Pərvin 1924-cü ildə təhsilini müvəffəqiyyətlə bitirir və bu münasibətlə «Qadın və tarix» adlı məruzə ilə çıxış edir.

Gənc şairin şeir təbi və istedadı ədəbi məclisin iştirakçılarını heyran edirdi.

1934-cu ilin iyun ayında Pərvin əmisi oğluna ərə gedir, lakin iki ay yarımından sonra qayıdıb atasının evinə gəlir. Bundan sonra ömrünün axırına qədər ərə getmir, ali təbiətə və təmiz nəfəsə malik olduğu üçün şeirlərində həyatından şikayət də etmir.

Qəzet və jurnal səhifələrində tez-tez çıxış edən Pərvin öz divanını 1935-ci ildə çap etdirir. Bacısının vəfatından sonra Pərvinin qardaşı Əbülfət Etisami 1941-ci ildə divanı ikinci dəfə nəşr etdirir. Pərvinin divanı üçüncü nəşrinə görə, İran maarif nazirliyinin üçüncü dərəcəli nişanını alır. 1954-cü ildə dördüncü dəfə, 1962-ci ildə isə beşinci dəfə nəşr olunur.

16 fərvərdin 1320-ci ildə (1941-ci ilin mart ayında) 35 yaşında ikən vəfat edir. Onun qəbri Qum şəhərində atasının qəbri yanındadır. Şairənin başdaşında özünün yazdığı altı misradan ibarət təsirli şeir həkk olunmuşdur. «Nə gördün?» rədifli bu şeirin tərcüməsilə aşağıda tanış olacaqsınız.

Tərtib edən: Mir Əli Mənafi

دنییل

یاخاسیندان یاپیشیب توتدو پولیس بیر مستین،
دندی:-انی دوست، بو یویندیرمی؟ دی، پالتار دنییل؟
او جاواب وئردی غضبله:- بیخیلارسان کوچمه،
دندی:-یوخدور گوناھیم، یول اوزو هموار دنییل.
دندی:- قاضییه گرک من سنی تحویل وئرم،
دندی:- قاضی اوزو ده دم باتیب، هوشیار دنییل.
دندی:- والی نین انوی تیندهدی، ترپن ده گندک،
دندی:- قاضی کیمی، هنج والی ده بیدار دنییل.
دندی:- ریسه دنییم، گنت گجهله مسجدده،
دندی:- بس اوندا دنمز لر کی، گوناھکار دنییل؟
دندی:- دیرهم وئرسن لال اولاجاقدیر موللا،

دئدى:- بس اوندا شريعت؟ منه بو عار دئيبيل؟

دئدى:- قانونا گۆره ترك- لباس-ائيله يهرم،

دئدى:- چوخدان اوزولوب، بير ائله پالتار دئيبيل.

دئدى:- بۆركون ده دوشوبدور بئره، ائي خانه-خراب.

دئدى:- بۆرك يوخ، عاغيلين اولماسى اينكار دئيبيل.

دئدى:- چوخ مئى ايچن نين هرزه دانيشماقدير ايشى،

دئدى:- سؤز دوزدور، اگر چوخلوغو آزار دئيبيل.

DEYİL

Yaxasından yapışıp tutdu polis bir məstin,

Dedi:-Ey dost, bu yüyəndirmi? De, paltar deyil?

O cavab verdi qəzəblə:-Yıxılırsan küçədə,

Dedi:-Yoxdur günahım, yol özü həmvar deyil.

Dedi:-Qaziyə gərək mən səni təhvil verəm,

Dedi: -Qazi özü də dəm yatıb, hüşyar deyil.

Dedi: - Valinin evi tindədi, tərən də gedək,

Dedi:-Qazi kimi, heç Vali də bidar deyil.

Dedi:-Rəisə deyim, get gecələ məsciddə,

Dedi:-Bəs onda deməzlər ki, günahkar deyil?

Dedi:-Dirhəm verəsən lal olacaqdır molla,

Dedi:- Bəs onda şəriət? Mənə bu ar deyil?

Dedi:-Qanuna görə tərki-libas-eyləyəyəm,

Dedi:-Çoxdan üzülüb, bir elə paltar deyil.

Dedi: -Börkün də düşübdür yerə, ey xanə-xərab.

Dedi:-Börk yox, ağılın olması inkar deyil.

Dedi:-Çox mey içənin hərzə danışmaqdır işi,

Dedi:-Söz düzdür, əgər çoxluğu azar deyil.

انی رنجبر

عومرون بویو تر آخیتماق مگر صوابدیر، ائی رنجبر؟
نیه بیر پارچا نان اوچون قلبین کابابدیر، ائی رنجبر؟
گونش، تورپاق کیمی دوشمن، هله آزغین کولکلر ده،
دئی بیر نندن امک حاققین یالنیز عذابدیر، ائی رنجبر؟
تاپدالانمیش حوققوندان سوروشسان سن موقصیری،
دئیر یوز-یوز ینکه قارین خاندیر، جنابدیر، ائی رنجبر!
سورورلار زلی تک قانین، چیخیر گور بیر نجه چانین
یو قاندا ال-آباغینی، انله بیل آبدیر، ائی رنجبر!
او خودپسند، هارین دنوین بوغازیندان توتوب حبس ائت،
حقیقتین بو اوزوندن بولود حیجابدیر، ائی رنجبر!
قازی قراری روشوتدیر، نه دیندیر، نه شریعتدیر،
فوقرایا گوز یومماغی اوندان جاوابدیر، ائی رنجبر!
قوز غون کیمی او، لئش بیرتیب، آما سانیر اوزونو پاک،
مگر بیلیمیر کی، ویجدانی تامام چیرکابدیر، ائی رنجبر؟

چۆرک یئیبب اوشاقلارین قوی هر گئجه باتسینلار آج،
ککلیک کابابی، خاجه‌نین، چونکی اربابدیر، ائی رنجبر!
اگر چیراغین اطرافا ایشیق سالمیرسا غملمه،
آی کی، واردیر، نییه حالین بئله خارابدیر، ائی رنجبر!
امیرلردیر بزک علمه، بیر ده قانماز اوشاقلاری
کیمه لازیم سن بیلهسن بو نه کیتابدیر، ائی رنجبر؟
بیرجه اونلار سیاستدن، قانونلاردان خبرداردیر.
زحمتکشین ایشی ایسه تک ایضطیرابدیر، ائی رنجبر.
او کسلر کی، زرلیباسین ایچیندهدیر - مؤ عتیردیر،
سنین یاماقلی کورکوندن کیم فئیض یابدیر، ائی رنجبر؟
قارایا آغ دئسه حاکیم، اینانماقدیر سنین بورجون،
کیمدیر جورات ائدیپ دئییه او بیحسابدیر، ائی رنجبر؟

EY RƏNCBƏR

Ömrün boyu tər axıtmaq mægər savabdır, ey rəncbər?

Niyə bir parça nan üçün qəlbin kababdır, ey rəncbər?

Günəş, torpaq kimi düşmən, hələ azğın küləklər də,

De bir nədən əmək haqqın yalnız əzabdır, ey rəncbər?

Təpdalanmış hüququndan soruşsan sən müqəssiri,

Deyər yüz-yüz yekə qarın xandır, cənabdır, ey rəncbər!

Sorurlar zəli tək qanın, çıxır gör bir necə çanın

Yu qanda əl-ayağını, elə bil abdır, ey rəncbər!

O xudrəsənd, harın divin boğazından tutub həbs et,

Həqiqətin bu üzündən bulud hicabdır, ey rəncbər!

Qazi qərarı rüşvətdir, nə dindir, nə şəriətdir,

Füqaraya göz yummağı ondan cavabdır, ey rəncbər!

Quzğun kimi o, leş yırtıb, amma sanır özünü pak,

Məgər bilmir ki, vicdanı tamam çirkabdır, ey rəncbər?

Çörək yeyib uşaqların qoy hər gecə yatsınlar ac,

Kəklük kababı, Xacənin, çünki ərbabdır, ey rəncbər!

Əgər çırağın ətrafa işıq salmırsa qəmlənmə,

Ay ki, vardır, niyə halın belə xarabdır, ey rəncbər!

Əmirlərdir bəzək elmə, bir də qanmaz uşaqları

Kimə lazım sən biləsən bu nə kitabdır, ey rəncbər?

Bircə onlar siyasətdən, qanunlardan xəbərdardır.

Zəhmətkeşin işi isə tək iztirabdır, ey rəncbər.

O kəslər ki, zərli basın içindədir - mötəbərdir,

Sənin yamaqlı kürkündən kim feyziyabdır, ey rəncbər?

Qaraya ağ desə hakim, inanmaqdır sənin borcun,

Kimdir cürət edib deyə o bihesabdır, ey rəncbər?

گۆز و اورك

اوركدن شيكايت ائيلهدى گۆزلىر،
تۆكولدىو آغزىندان سو كىمى سۆزلىر:
- شۇوق سنى گۆر نئجه بلایا سالدی،
منیم ده نورومو الیمدن آلدی.
دۇندو گۆز ياشلاریم جوشقون بېر سئله،
گئجه ده، گوندوز ده چاغلايېر هله.
سنين مكانين اود، منيمكى سودور،
بوخوم انله بيل كى، قوش بوخوسودور.
ايتدى راحتليغين خام فيكره گئتدين،
منى ده اوزون تك سن بدنام انتدين.
او گون كى، سس وئردين عشقين سسينه،
دينجليگيم چئوريلدى قان چئشمه سينه.
سن ائى جان مولكونون شاهى، سولطانى،
نييه گۆرمه يرسن بس بو تالانى؟
نييه بو تالاندان ممنون اولورسان؟
عشقين بلاسيندان مجنون اولورسان؟
آخى بېر حيلهدير بو تله، بو دن،
ال چك سن مجليسى- ديوانلردن،
آخى افسانهده حقيقت هانى؟
بوز فيتنه تورهدير عشقين عوممانى،
ياردان دم وورانين جاني دا ايتر...
اورك ديله گلدى: «ئى دوستوم، يئتر،
بو طعنه اوخلارى! دوزونو بيلسن،
منى بو تلهيه سن سالميسان، سن!
گئندده آپاردين منى يانيندا،

دوستاغا چئوردين عشق زىندانيندا.
اوچورتدون بير مولكو اوز تمليندن،
يانديم بو اودلارا سنین اليندن.
شؤوقوم باشقا جور دو اوشاقلينغىمدا،
يئردن گۆيهجندى اوزاقلينغىم دا.
بو گونكو حاليمدان، نه غم، نه كدر...
بو تورو، تلهنى گؤروردوم مگر؟
هيجران وار، ووصال وار،- هاردان بيلهيديم؟
كامل بوخ، كامل وار- هاردان بيلهيديم؟
گۆيون قودرتيله او واخت كى، باخدين،
منى گۆر بير نئجه يانديريب ياخدين!
طالعين اوزگهدير، سن بونو آنلا،
منيم ايش- گوجومو يازديلار قانلا.
ووصال، عهد- پنيمان، هيجران حاقدان سن
ببرجه سؤز اوخودون، يوز دقترسه من.
كيپريگين دئشديگى او گؤهر كى، وار،
منه اوز دردينن گيزلى دانىشار.
مندن مايا گنديب، سندن منفعت،
توستو مندن قاليب، كول سندن فقط.
سنين شامين سؤنوب، منيم بوساتيم،
سنين نوروون ايتيب، منيم ثباتيم،
سن بختى دؤنموش، من حالى پریشان،
روزون گۆز ياشيدير، روزوم ايسه قان.
آخى سن دونسن، من ايسه بو گون،
بو يولدا اوستادسان من شاگيرد اوچون.
دئدين محبتده هئچ بير فيتنه بوخ،
او منه فيتنهلى گؤروندو چوخ-چوخ.

ووصال آرزوسویلا شادلاندىن هر آن،
منیمسه یولومدا دایاندى هیجران.
سنه یومروق ووردو بو ظالم فلک،
منیمسه اوستومه قیلینج چکەرک،
اؤلدوردو بیر آندا. اگر بیر داشی،
یار اؤز عونوانیندان آندیسا بیزه،
سنین آیاغینا دگدی او ناشی،
منیمسه باشیما، دئییل معجزه.
بیر گؤزل توشلادی کامان قاشینی،
منده جان اوخلاندى، سندهسه پالتار
بو یئرسیز طعنه‌نین گل آت داشینی،
بیر یانیق ندیر کی... یانیقلا ریم وار.
سن نؤقطه بویداسان، من بیر کیتاب سؤز،
سن اتک اؤپورسن، من یار کانداری.
سنی سارسیتسا دا بیر قارا گون، دؤز،
آهدان بو جانیمین چیخیب آھاری.

GÖZ VƏ ÜRƏK

Ürəkdən şikayət eylədi gözlər,

Töküldü ağzından su kimi sözlər:

-Şövq səni gör necə bəlaya saldı,

Mənim də nurumu əlimdən aldı.

Döndü göz yaşlarım coşqun bir selə,

Gecə də, gündüz də çağlayır hələ.

Sənin məkanın od, mənimki sudur,

Yuxum elə bil ki, quş yuxusudur.

İtdi rahatlığın xam fikrə getdin,

Məni də özün tək sən bədnam etdin.

O gün ki, səs verdin eşqin səsinə,

Dinliyim çevrildi qan çeşməsinə.

Sən ey can mülkünün şahı, sultanı,

Niyə görməyirsən bəs bu talanı?

Niyə bu talandan məmnun olursan?

Eşqin bəlasından Məcnun olursan?

Axı bir hiylədir bu tələ, bu dən,

Əl çək sən məclisi-divanələrdən,

Axı əfsanədə həqiqət hanı?

Yüz fitnə törədir eşqin ümmanı,

Yardan dəm vuranın canı da itər...

Ürək dilə Gəldi: «Ey dostum, yetər,

Bu təənə oxları! Düzünü bilsən,

Məni bu tələyə sən salmısan, sən!

Gedəndə apardın məni yanında,
Dustağa çevirdin eşq zindanında.
Uçurtdun bir mülkü öz təməlindən,
Yandım bu odlara sənin əlindən. ,
Şövqum başqa cürdü uşaqlığımda,
Yerdən göyəcəndi uzaqlığım da.
Bu günkü halımdan, nə qəm, nə kədər...
Bu toru, tələni görürdüm məgər?
Hicran var, vüsal var,-hardan biləydim?
Kamal yox, kamal var-hardan biləydim?
Göyün qüdrətilə o vaxt ki, baxdın,
Məni gör bir necə yandırıb yaxdın!
Tələin özgədir, sən bunu anla,
Mənim iş-gücümü yazdılar qanla.
Vüsal, əhd-peyman, hicran haqda sən
Bircə söz oxudun, yüz dəftərsə mən.
Kipriyin deşdiyi o gövhər ki, var,
Mənə öz dərdindən gizli danışar.

Məndən maya gedib, səndən mənfəət,
Tüstü məndən qalıb, kül səndən fəqət.
Sənin şamın sönüb, mənim busatım,
Sənin nurun itib, mənim səbatım,
Sən bəxtidönmuş, mən halı pərişan,
Ruzun göz yaşdır, ruzum isə qan.
Axı sən dünənsən, mən isə bu gün,
Bu yolda ustadsan mən şagird üçün.
Dedin məhəbbətdə heç bir fitnə yox,
O mənə fitnəli göründü çox-çox.
Vüsal arzusuyla şadlandın hər an,
Mənimsə yolumda dayandı hicran.
Sənə yumruq vurdu bu zalım fələk,
Mənimsə üstümə qılınc çəkərək,
Öldürdü bir anda. Əgər bir daşı,
Yar öz ünvanından atdısa bizə,
Sənin ayağına dəydi o naşı,
Mənimsə başıma, deyil möcüzə.

Bir gözəl tuşladı kaman qaşını,
Məndə can oxlandı, səndəsə paltar
Bu yersiz təənənin gəl at daşını,
Bir yanıq nədir ki.... yanıqlarım var.
Sən nöqtə boydasan, mən bir kitab söz,
Sən ətək öpürsən, mən yar kandarı.
Səni sarsıtsa da bir qara gün, döz,
Ahdan bu canımın çıxıb aharı.

حقیقت و مجاز

شئیدا بولبول دندی آچیلیمیش گوله:
- او گول اوزون چیراغی دیر چمنین.
جاواب وئردی:- دوزدور، لاکین قشنگم،
بیرجه گونلوک گۆزلرینده من سنین.
اورکلری فتح انلەین پالتاریم،
آخشام اوستو تیمثالی دیر کفنین.
صباح بوتون گۆز لیلیگیم ایتەجک،
کیمدیر دئین نیه سولوب بدنین؟
بو گون منیم عشقیمن، صباح دا
باشقا بیر یئر اولاجاق دیر مسکنین.
عطیر لیدیر، خئیبر خاهدیر بو تورپاق،
آناسیدیر یوز سروین، یاسمین.

محببتين يورد- يوواسى اوركدير،
سؤزلر ايسه نيداسى دير دهنين.
اصيل عاشيق اودا وورار اؤزونو،
نه فايداسى بوش- بوشونا اؤتتين.
حقيقتى آبيرىيق مجازدان،
وفاسى يوخ «من عاشيقم» دئنين.

HƏQİQƏT VƏ MƏCAZ

Şeyda bülbul dedi açılmış gülə:

-O gul üzün çirağıdır çəmənin.

Cavab verdi:-Düzdür, lakin qəşəngəm,

Bircə günlük gözlərimdə mən sənin.

Ürəkləri fəth eləyən paltarım,

Axşam üstü timsalıdır kəfənin.

Sabah bütün gözəlliyim itəcək,

Kimdir deyən niyə solub bədənin?

Bu gün mənim eşqimsən, sabah da

Başqa bir yer olacaqdır məskənin.

Ətirlidir, xeyirxahdır bu torpaq,

Anasıdır yüz sərvin, yasəməninin.

Məhəbbətin yurd-yuvası ürəkdir,

Sözlər isə nidasıdır dəhənin.

Əsil aşiq oda vurar özünü,

Nə faydası boş-boşuna ötənin.

Həqiqəti ayırırıq məcazdan,

Vəfası yox «Mən aşiqəm» deyənin.

غزل

انی گول، باغ آرا تهلوکەدن قئیری، نه گۆردون؟
نئشتەر کیمی سۆزدن، لکهدن قئیری، نه گۆردون؟
بسدیر بو قدر پارلادین، اولدوز کیمی، ائی لعل.
بوخدور اولانین، سکسکهدن قئیری، نه کۆردون؟
دوشدون چمنه، لئیک نصیبین قفس اولدو،
انی قوش، بورادا معرکهدن قئیری، نه گۆردون؟

QƏZƏL

Ey gül, bağı ara təhlükədən qeyri, nə gördün?

Nəşlər kimi sözdən, ləkədən qeyri, nə gördün?

Bəsdır bu qədər parladın, ulduz kimi, ey ləl.

Yoxdur olanın, səksəkədən qeyri, nə kördün?

Düşdün çəmənə, leyk nəsibin qəfəs oldu,

Ey quş, burada məərəkədən qeyri, nə gördün?

باش داشينا يازيلسين

قارا تورپاق اولوب ايندى ياسديغي،
شعيرين دان اولدوزو شاعير پروينين.
بو ظاليم زامانين زهر چاناغي،
اليندن دوشمهدي سوزو شيرينين.

اى دوست، سن خاطير لا اونو هر زامان،
آخى، قبيرده ده قاليب نيگاران.
بلکه فاتيحهدير، ياسيندير، اينان،
بیر آنليق سئوينجى بئله غمگينين.

تورپاق گوزلرينى اورتوب جاهانا،
داش سينهسى اوستده دؤنوب زيندانا،
بو باتاق عيبرتدير هر بير اينسانا،
چيخماز يادداشيندان حقيقتبينين.

دوشونمه حاكيمسن، دؤولتتين ده بول،
بو سون منزليدير آخيرينجى يول،
قضا اوز وئرنده اونا تسليم اول،
چاره يوخ، ايتمهسين ادب تمكينين.

دوغوردور، اولدورور، ايتيرير دونيا،
باشينا يوز اويون گتيرير دونيا،
ايشيني باخ بو جور بيتيرير دونيا،
ياخشى خاطيرهدير يالنيز تسكينين.

BAŞ DAŞINA YAZILSIN

Qara torpaq olub indi yasdığı,

Şeirin dan ulduzu şair Pərvinin.

Bu zalım zamanın zəhər çanağı,

Əlindən düşmədi sözü şirinin.

Ey dost, sən xatırla onu hər zaman,

Axı, qəbirdə də qalıb nigaran.

Bəlkə fatihədir, Yasindir, inan,

Bir anlıq sevinci belə qəmginin.

Torpaq gözlərini örtüb cahana,

Daş sinəsi üstə dönmə zindana,

Bu yataq ibrətdir hər bir insana,

Çıxmaz yaddaşından həqiqətbinin.

Düşünmə hakimsən, dövlətin də bol,

Bu son mənzildir axırınıcı yol,

Qəza üz verəndə ona təslim ol,

Çarə yox, itməsin ədəb təmkinin.

Doğurdur, öldürür, itirir dünya,

Başına yüz oyun gətirir dünya,

İşini bax bu cür bitirir dünya,

Yaxşı xatirədir yalnız təskinin.

گۆز یاشی نین سفری

گۆز یاشی ایسلادیب یاناغی گئندی،

انله بیل بیر جانیم دوستاغی گئندی.

سون دفعه نور ساچیپ بیر اولدوز کیمی

سؤندو ده، اوزونون چیراغی گئندی.

بو ووجود دریاسی دوغما یئریدی،

بلکه قانلی گوروب یاتاغی، گئندی؟

بیر قطره قان ایچیپ... قان بولاغیندان

وئردی قیمتینی، داماغی گئندی.

فلگین جووروندن آغلاپاندا من،

گولدو بو حالیما دوداغی، گئندی.

من کی، بو قطره دن اینجیمه میشدیم،

بس نیه گوزومون قوناغی گئندی؟

غم- کدر توزویلا دولدو جان انوی،

بونانمی ترک اندیب اوتاغی، گنتدی؟
او بیر شبنم ایدی کونول باغیندا
بیر سیرمی ائشیدیب قولاغی، گنتدی؟
باشاماق رمزینی یازدی دفتره،
سورا دا او بوکوب واراغی، گنتدی؟
عومور یوللارینین دولاشیغیندان،
خبر توتان کیمی، آیاغی، گنتدی.
قلبین ده، گوزوندن، نشهلریندن،
دولودو انله بیل کی، قوجاغی، گنتدی،
آغیلا اورگین صحبتلرینه،
بیر آن توکنمادی ماراغی، گنتدی.
عومرون آجیسیندان، شیرینلیگیندن،
داشدی کونول ادلی چاناغی، گنتدی.
عاشیقین اوزوندن اوپوب، عشقیندن
یارگیله بیر قاصید سایاغی گنتدی.
او دوشدو قضانین ترمزی سینه،
کاش گله، وزنی نین سوراغی، گنتدی.

GÖZ YAŞININ SƏFƏRİ

Göz yaşı isladib yanağı getdi,

Elə bil bir canım dustağı getdi.

Son dəfə nur saçıb bir ulduz kimi

Söndü də, uzunün çirağı getdi.

Bu vücud dəryası doğma yeriidi,

Bəlkə qanlı görüb yatağı, getdi?
Bir qətrə qan içib...qan bulağından
Verdi qiymətini, damağı getdi.
Fələyin cövründən ağlayanda mən,
Güldü bu halıma dodağı, getdi.
Mən ki, bu qətrədən inciməmişdim,
Bəs niyə gözümün qonağı getdi?
Qəm-kədər tozuyla doldu can evi,
Bundanmı tərək edib otağı, getdi?
O bir şəbnəm idi könül bağında
Bir sirmi eşidib qulağı, getdi?
Yaşamaq rəmzini yazdı dəftərə,
Sora da o büküb varağı, getdi?
Ömür yollarının dolaşığından,
Xəbər tutan kimi, ayağı, getdi.
Qəlbin də, gözündən, nəşələrindən,
Doldu elə bil ki, qucağı, getdi,
Ağılla ürəyin söhbətlərinə,

Bir an tükənmədi marağı, getdi.

Ömrün acısından, şirinliyindən,

Daşdı könül adlı çanağı, getdi.

Aşiqin üzündən öpüb, eşqindən

Yargilə bir qasid sayağı getdi.

O düşdü qəzanın tərəzisinə,

Kaş gələ, vəzninin sorağı, getdi.

فاغیرین دردی

بیر قاری گنجهدن یون اگیریردی،

گیلئی- گوزارینی میلە دئییردی.

- او قدر اوستونه چؤکوب قالمیشام،

بنلیم انله بیل کی، اگری بیتیدیر.

او قدر من سنه نظر سالمیشام،

چوخور گوزلریمین نورو ایتیدیر.

بولودلار بویاندی کولبه دالیندان،

تؤکدولر باشیما لئیسان یاغیشی،

ایمده تک سنسن دونیا مالیندان.

نیله قوشلار یوواسیندا سیغیناق تاپیب.

هامی اؤزو اوچون تداروک گؤروب،

منی ایسه اومید دولاییب چاپیب.

قیزیلسیز کیم کیمه دی اودون وئریب؟

قاچیب سورونلر خلوت بیر یئرە،

ھىچ السىز - آياقسىز عزيزلىنىدىر؟
ايشىق باجاسىندان دوشمز بىر كرە،
چوخدان كاسىب اوچون گون گىزلىنىدىر.
آخدى ياماق - بىرتىق اذىتىندىن،
اورگىمىن قانى بارماقلارېما.
اوزولوب كۆيىنگىم، جورا بلارېم، من -
نە گنىم اگنىمە، آياقلارېما؟
ايگنەنى ساپلاماق ايسىتىم انجاق،
نە گۆزلىرىم گۆردو، نە الېم توتدو.
قونشودان خۇرگىن عطرى گلدى باخ،
يىنە دە آجلىغى كۆنلوم اونوتدو.
بولود گۆى اوزونو سارديغى آندا،
سوراق چىكىدىگىم دام دردىم اولور.
قوپوب نىچە يۇردن كۆھنە تاوان دا،
ياغىش دۇشمەيە تۇكولوب دولور.
اورك داش دىئىل كى، دۆزە بو دردە...
بو گونە كىم راحت ياشايا بىلر؟
ھۆر ومچك تورودور دۆرەمدە پردە،
تانرىدان كىم بىلە بىر عۆمور دىلر؟
چوخلارى زامانىن دۆورون سالدېغى،
بو باغدا قۇنچەن بەرھلىنىدىر.
منىم، ھر دفعة باتىب قالدېغى -
تىكان آياغىمدا پۇھرھلىنىدىر.
يوز اولوم، فاجىعە سئلى گۆرموشم،
اودور كى، گۆز ياشىم سئلە دۇنوبدور.
عذاب جايناغىندا عۆمور سورموشم،
وارلىنىن كاسىبىدان اوزو دۇنوبدور.

پروین، کیمه لازیم بو چیغیر - باغیر؟

هارین هاردان قانیر نه چکیر فاغیر؟

FAĞIRIN DƏRDİ

Bir qarı gecədən yun əyirirdi,

Giley-güzarını milə deyirdi.

-O qədər üstünə çöküb qalmışam,

Belim elə bil ki, ayrı bitibdir.

O qədər mən sənə nəzər salmışam,

Çuxur gözlərimin nuru itibdir.

Buludlar boylandı külbə dalından,

Tökülər başıma leysan yağışı,

Əlimdə tək sənsən dünya malından.

Nəylə quşlar yuvasında sığınaq tapıb.

Hamı özü üçün tədarük görüb,

Məni isə ümid dolayıb çapıb.

Qızılısız kim kimə de odun verib?

Qaçıb sürünənlər xəlvət bir yerə,

Heç əlsiz-ayaqsız əzizlənidir?

İşıq bacasından düşməz bir kərə,

Çoxdan kasıb üçün gün gizlənidir.

Axdı yamaq-yırtıq əziyyətindən,

Ürəyimin qanı barmaqlarıma.

Üzülüb köynəyim, corablarım, mən-

Nə geyim əynimə, ayaqlarıma?

İynəni saplamaq istədim ancaq,

Nə gözlərim gördü, nə əlim tutdu.

Qonşudan xörəyin ətri gəldi bax,

Yenə də aclığı könlüm unuttu.

Bulud göy üzünü sardıği anda,

Suvaq çəkmədiyim dam dərdim olur.

Qoşub neçə yerdən köhnə tavan da,

Yağış döşəməyə tökülüb dolur.

Ürək daş deyil ki, dözə bu dərdə...

Bu gündə kim rahat yaşaya bilər?

Hörümçək torudur dövrəmdə pərdə,

Tarıdan kim belə bir ömür dilər?

Çoxları zamanın dövrün saldıği,

Bu bağda qönçədən bəhrələnidir.

Mənim, hər dəfə batıb qaldığı-

Tikan ayağımda pöhrələnidir.

Yuz ölüm, faciə seli görmüşəm,

Odur ki, göz yaşım selə dönübdür.

Əzab caynağında ömür sürmüşəm,

Varlığın kasıbdan üzü dönübdür.

Pərvin, kimə lazım bu çığır-bağır?

Hərın hardan qanır nə çəkir fağır?

بو گون و صاباح

بولبول پېچىلدادى گوله بېر گنجە،

بېلسەيدىن سئوېرېم سنى من نئجە؟!

سن دە منىم كىمى اولسايدىن اگر،

گولوب دانېشار دېق سحرە قدر.

دندى: «گولوستانا اوچوب گل صاباح،

گۆررسن اورادا نە تاماشا وار، آه!

هر يان بېر گۆزلىن آل ياناغى دېر،

تورپاق باشدان- باشا گول يارپاغى دېر.

هر بئزە سانكى يوز پرى دولوبدور،

باغبانلار يوخودان بيدار اولوبدور.

گۆررسن لال گولو، گور شالەنى،

نرگیز قدح سانار قیزیل لالمنی،
اوردا نه قوز غون وار، نه ده چالاغان،
چمنلر رنگبرنگ، قوشلار آل-الوان.
بوخدور نه بیر باربیچن، نه وار گول درن،
یالنیز کئف- داماغدان وار خیر وئرن.
اورکلر پاک، تمیز، عهد- پنیمان دوز،
هر شئی کؤنوللودور هر کس گولر اوز.
او سیر کی، گیزلیدی من انتدیم آشکار،
دی اکر گؤرمگه باجاریفین وار.
اوندا هارای چک کی، بیلیردیم بونو،
هر اوزون کئجهنین صاباحدیر سونو.

BU GÜN VƏ SABAH

Bülbül pıçıldadı gülə bir gecə,

Bilsəydin sevirəm səni mən necə?!

Sən də mənim kimi olsaydın əgər,

Gülüb danışardıq səhərə qədər.

Dedi: «Gülüstana uçub gəl sabah,

Görərsən orda nə tamaşa var, ah!

Hər yan bir gözəlin al yanağıdır,

Torpaq başdan-başa gül yarpağıdır.

Hər yerə sanki yüz pəri dolubdur,
Bağbanlar yuxudan bidar olubdur.
Görərsən lal gölü, gur şələləni,
Nərgiz qədəh sanar qızıl lələni,
Orda nə quzğun var, nə də çalağan,
Çəmənələr rəngbərəng, quşlar al-əlvan.
Yoxdur nə bir barbiçən, nə var gül dərən,
Yalnız kef-damağdan var xəbər verən.
Ürəklər pak, təmiz, əhd-peyman düz,
Hər şey könullüdür hər kəs gülər üz.
O sirr ki, gizliydı mən etdim aşkar,
De əgər görməyə bacarığın var.
Onda haray çək ki, bilirdim bunu;
Hər uzun kecənin sabahdır sonu».

گرکلی و گرکسيز

ايگنه نظر ساليب ساپا قبيغاچي،

دندي غورور ايله او آجي-آجي:

«هر كسيك پارچاني بيز تيكيريك، بيز،

آخی هاردان اولدون دئ، شریکیمیز.
نیه آرخامیزا دوشوب همیشه،
سن اورناق چیخیرسان گورولن ایشه». «
«چونکی جیغیرداشیق-دئییب- گولدو ساپ،
من سیز نه انتمیسن؟ بویور جاواب تاپ،
گنتدیگین یوللاردا لپیرین بیزیق،
سالدیغین خطرده هئی، سیررین بیزیق.
هر ایشین مقصدی، معناسی بیزدن،
بسیندیر ایجراچی تانینسان اوزدن...
بیر آنلیق یاینساق بیز نظریندن،
آتارسان تیکمگی اوز اوزریندن.
ساپ حاضیر دئییلسه ایگنه نه اندر؟
نه قدر اللشه هدردیر، هدر.
خودپسند اولموسان هنجم گوزونده،
لاکین بیل کی، من سیز هنجسن اوزون ده.
قوی اولسون، ضعیفم، گرکسیزم من،
من سیز نه اندرسن، ای گرکلی سن؟»

GƏRƏKLİ VƏ GƏRƏKSİZ

İynə nəzər salıb sapa qıyğacı,

Dedi qürur ilə o acı-acı:

«Hər kəsik parçanı biz tikirik, biz,

Axı hardan oldun de, şərikimiz.

Niyə arxamıza düşüb həmişə,

Sən orta q çıxırsan görülən iş».

«Çünki cığırdaş q-deyib-güldü sap,

Mənsiz nə etmişən? Buyur cavab tap,

Getdiyın yollarda ləpirin bizik,

Saldığın xəttlərdə hey, sirtin bizik.

Hər işin məqsədi, mənası bizdən,

Bəsindir icraçı tanınsan üzdən...

Bir anlıq yayınsaq biz nəzərindən,

Atarsan tikməyi öz üzərindən.

Sap hazır deyilsə iynə nə edər?

Nə qədər əlləşsə hədərdir, hədər.

Xudpəsənd olmusan heçəm gözündə,

Lakin bil ki, mənsiz heçsən özün də.

Qoy olsun, zəifəm, gərəksizəm mən,

Mənsiz nə edərsən, ay gərəkli sən?»

آزادلیق نیشانی

کۆینک گیلنی اندیب ایگنەدن یئنه،

دئدى:- سنین ظولمون عیاندیر منه.
 گۆر ننجہ اورگہ یارا وورورسان،
 سانجیلا-سانجیلا قصده دورورسان.
 ایگنہ جاواب وئردی:-سن صیر ائیلہ بیر،
 درزینین الینده اسیرم اسیر.
 یولو او گۆستریب، امری او وئریب،
 منیم زحمتیمی هر کۆینک گۆروب.
 قورو آعاجلاری تیکانلاری بیل،
 قوپاردان نه بالتا، نه اوراق دئییل.
 اوراقدا، بالتادا گوناہ نه گزیر.
 مندن گیلینلنمه، دئی ئئیلہمیشم.
 تیکہ پارچالاری تیکمکدیر پئشم،
 بو آغیر زحمتدن دئی هئچ دویموشام؟
 یورغانا، دۆشگہ یاماق قویموشام؟
 بوتون عۆمروم بویو چالیشمیشام من،
 ساده یاشاماغا آلیشمیشام من.
 نه سینماق عار دئییل، نه ده اگیلمک،
 زامانا اویوشماق عادتیم اولوب.
 منیم شو عاریمدیر آزادلیق دئمک،
 بونونچون کاسیبلیق قیسمتیم اولوب.
 همیشه تیکیرم، اؤزوم چیلپاغام،
 انلہ بو جورہ ده یاشاپاچاغام.
 ائی دوست، نه اودان وار، نه ده اودوزان،
 بو نرد اویونوندا اودوزور زامان.
 کۆکسونہ نور ساچیب بیل کی، آخشامین،
 نصیبی یانماقدیر ازلدن شامین.
 ایگنہ جفاسینی گۆرمهسه اگر،

پارچا یاخین اولار بدنه مگر؟
صورت ایله معنا بلکه ده دندیر،
ملاکمییه دئمه او، اهریمن دیر.
یاغیش ایله قارین مین سیرری واردیر،
یازدا بونا گۆره یئر لاله زاردیر.
باخ بودور حقیقت، باخ بودور منطق،
بدخشانان گۆهر، یمن دن عقیق.
گتیرمک ایسته سن، زامانین داغ تک
ایستی- سویو غونا دۆز هسن گرک.

AZADLIQ NIŞANI

Köynək giley edib iynədən yenə,
Dedi:-Sənin zülmün əyandır mənə.
Gör necə ürəyə yara vurursan,
Sancıla-sancıla qəsdə durursan.
İynə cavab verdi:-Sən səbr eylə bir,
Dərzinin əlində əsirəm əsir.
Yolu o göstərib, əmri o verib,
Mənim zəhmətimi hər köynək görüb.
Quru ağacları tikanları bil,
Qopardan nə balta, nə orağ deyil.

Oraqda, baltada günah nə gəzir.
Məndən gileylənmə, de neyləmişəm.
Tikə parçaları tikməkdir peşəm,
Bu ağır zəhmətdən de heç doymuşam?
Yorğana, döşəyə yamaq qoymuşam?
Bütün ömrüm boyu çalışmışam mən,
Sadə yaşamağa alışmışam mən.
Nə sınmaq ar deyil, nə də əyilmək,
Zamana uyuşmaq adətim olub.
Mənim şüarımdır azadlıq demək,
Bununçün kasıblıq qismətim olub.
Həmişə tikiyəm, özüm çılpəyəm,
Elə bu cürə də yaşayacağam.
Ey dost, nə udan var, nə də uduzan,
Bu nərd oyununda uduzur zaman.
Köksünə nur saçıb bil ki, axşamın,
Nəsibi yanmağdır əzəldən şamın.
İynə cəfasını görməsə əgər,

Parça yaxın olar bədənə məgər?

Surət ilə məna bəlkə də dəndir,

Mələkəyə demə o, Əhriməndir.

Yağış ilə qarın min sirri vardır,

Yazda buna görə yer laləzardır.

Bax budur həqiqət, bax budur məntiq,

Bədəxşandan gövhər, Yəməndən əqiq.

Gətirmək istəsən, zamanın dağ tək

İsti-soyuğuna dözsən gərək.